

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет економічних наук
Кафедра обліку і аудиту

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор

Юрій КОТЛЯР.



“29” серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПОТЕНЦІАЛ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МАШИНОБУДІВНИХ
ПІДПРИЄМСТВ»

076 «Підприємництво та торгівля»
для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти PhD

Розробник

Завідувач кафедри розробника

Т.в.о. завідувач кафедри
спеціальності

Юрій ВЕЛИКИЙ

Юрій ВЕЛИКИЙ

Людмила ЄВЧУК



Гарант освітньої програми спеціальності

Декан факультету економічних наук

Начальник НМВ

Людмила ЄВЧУК

Світлана БЕЛІНСЬКА

Сергій ШКІРЧАК



1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Потенціал інноваційного розвитку машинобудівних підприємств	
Галузь знань	07 Управління та адміністрування	
Спеціальність	076 Підприємництво та торгівля	
Освітня кваліфікація	Доктор філософії з підприємництва та торгівлі	
Освітня програма	Підприємництво та торгівля	
Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий)	
Статус дисципліни	Вибіркова	
Курс навчання	2	
Навчальний рік	2024-2025 н. р.	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	
	4	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	4 кредити / 120 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття – годин самостійної роботи аспірантів	Денна форма	Заочна форма
	20	
	20	
	80	
Відсоток аудиторного навантаження	33 %	
Мова викладання	українська	
Форма підсумкового контролю	екзамен	

2. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Мета викладання дисципліни полягає у формуванні здатності у аспірантів розв'язувати спеціалізовані й практичні проблеми щодо розвитку інноваційної діяльності на основі аналізу факторів середовища та використання результатів дослідження для обґрунтування управлінських рішень щодо формування адекватних моделей взаємодії суспільства і інноваційної економіки.

Головним завданням вивчення навчальної дисципліни є: ознайомлення з інноваційною діяльністю машинобудівельних підприємств в умовах змін в діловому середовищі бізнесу, загальною концепцією сталого розвитку, її соціально-економічної спрямованості, а також з основами формування і вдосконалення як системи, так і механізму управління інноваційним розвитком; засвоєння основ організації та управління розвитком інноваційного підприємництва, підприємств різних форм власності та організаційно-правових форм; надбання теоретичних знань й практичних навичок щодо обґрунтування напрямків розвитку та розробки відповідних управлінських рішень на всіх рівнях; застосування на практиці теоретичних, методичних та організаційних підходів щодо інноваційної діяльності через комплексне та раціональне використання різних методів впливу в залежності від специфіки обраного напрямку розвитку підприємства; обґрунтування економічної ефективності визначеного напрямку інноваційної діяльності; підготовка аспірантів до самостійного аналізу, обґрунтування та прийняття рішень щодо інноваційної діяльності.

Очікувані результати навчання: поглиблення знань аспірантів в структурі інноваційної економіки (в галузі машинобудування), критично осмислювати, вибирати та використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій для управління інноваційними процесами; проектувати ефективні системи управління інноваціями; планувати інноваційну діяльність.

В результаті вивчення дисципліни аспірант *має знати:*

- основні теорії, принципи і методи аналізу та оцінювання результатів інноваційної діяльності;
- складові процесу інноваційної діяльності та ієрархію форм організаційного розвитку;
- технологічні і економічні інтереси усіх учасників, що утворюють єдиний ланцюг з метою досягнення цілей розвитку;
- методологічні засади проектування ефективних інноваційних структур та організації забезпечення їх розвитку;
- основні підходи до моделювання розвитку інноваційної діяльності з урахуванням особливостей функціонування підприємств і організацій.

має вміти:

- організовувати процес управління інноваційним розвитком підприємства та розробляти його раціональні форми з урахуванням підприємництва;
- визначати альтернативи інноваційного розвитку підприємств та забезпечувати

на стадії планування високий рівень збалансованості її складових елементів;

- визначати напрями розвитку підприємництва з урахуванням факторів інноваційного середовища;
- підтримання його у стані динамічного розвитку й адаптації;
- розраховувати потреби в усіх видах ресурсів для досягнення цілей інноваційного розвитку підприємств і організацій.

Програмні компетентності

Інтегральна компетентність: Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері підприємництва та торгівлі, що передбачає глибоке переосмислення наявних і створення нових цілісних знань та/або професійних практик, застосовувати новітні методології наукової, педагогічної, професійної діяльності, здійснювати власні наукові дослідження, результати яких мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Загальні компетентності

ЗК05. Здатність розробляти проекти та управляти ними.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК02. Здатність продукувати, обґрунтовувати нові ідеї, гіпотези і моделі та приймати науково обґрунтовані рішення у підприємницькій та торговельній діяльності.

СК06. Здатність застосовувати сучасні інформаційнокомунікативні технології (інформаційні системи, хмарні технології, комунікаційні технології передачі та обміну інформацією), прилади та обладнання (в тому числі комп'ютерна техніка, апаратно-програмне забезпечення), необхідні для виконання інноваційної науково-дослідної, педагогічної, професійної діяльності в підприємницьких та торговельних структурах.

Результати навчання

РН05. Застосовувати сучасні методи та інструменти наукових досліджень та інноваційної діяльності для отримання нових знань та/або розв'язання комплексних проблем у сфері підприємництва та торгівлі, а також у дотичних міждисциплінарних напрямках.

РН10. Ініціювати, розробляти, реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти, які дають можливість переосмислити наявні та/або отримати нові цілісні знання, розв'язувати проблеми підприємництва та торгівлі з урахуванням етичних, соціальних, економічних, екологічних і правових аспектів.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота	Загальний обсяг
Тема 1	Сутність та мета інноваційного розвитку машинобудування	2	2	8	12
Тема 2	Інноваційний потенціал та його місце в розвитку машинобудівних підприємств	2	2	8	12
Тема 3	Державне регулювання інноваційного розвитку підприємств	2	2	8	12
Тема 4	Методологічні підходи до формування стратегії інноваційного розвитку машинобудівних підприємств	2	2	8	12
Тема 5	Науково-технологічний потенціал машинобудування	2	2	8	12
Тема 6	Конкурентоспроможність інноваційного потенціалу	2	2	8	12
Тема 7	Організаційно-економічні передумови підвищення інноваційної активності	2	2	8	12
Тема 8	Сучасний стан та реалізація державної інноваційної політики	2	2	8	12
Тема 9	Розвиток мотиваційних важелів персоналу	2	2	8	12
Тема 10	Стратегічні напрями формування інноваційного розвитку машинобудівних підприємств	2	2	8	12
Всього за курсом:		20	20	80	120

4. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. План лекцій

№	Тема заняття / план
1	Тема 1. Сутність та мета інноваційного розвитку машинобудування 1. Стан машинобудування та інноваційної діяльності в Україні. 2. Соціально-економічний зміст інноваційної діяльності.
2	Тема 2. Державне регулювання інноваційного розвитку підприємств 1. Сутність інноваційного потенціалу. 2. Структура і стадії інноваційних процесів.
3	Тема 3. Державне регулювання інноваційного розвитку підприємств 1. Державне регулювання як чинник інноваційного розвитку. 2. Принципи формування державної політики підтримки інноваційного розвитку.
4	Тема 4. Методологічні підходи до формуванню стратегії інноваційного розвитку машинобудівних підприємств 1. Формування стратегії інноваційного розвитку. 2. Методологічний аспект формування стратегії інноваційного розвитку підприємств.
5	Тема 5. Науково-технологічний потенціал машинобудування 1. Науково-технічний потенціал як складова інноваційного розвитку. 2. Організаційно-економічні передумови підвищення інноваційної активності.
6	Тема 6. Конкурентоспроможність інноваційного потенціалу 1. Сутність конкурентоспроможності інноваційного потенціалу. 2. Методи оцінки конкурентоспроможності інноваційного потенціалу.
7	Тема 7. Організаційно-економічні передумови підвищення інноваційної активності 1. Організаційні умови підвищення інноваційної активності. 2. Інноваційна активність галузевої науки.
8	Тема 8. Сучасний стан та реалізація державної інноваційної політики 1. Методи державного регулювання інноваційної діяльності. 2. Забезпечення реалізації державної інноваційної політики.
9	Тема 9. Розвиток мотиваційних важелів персоналу 1. Стан мотиваційної активності персоналу. 2. Розвиток інноваційної активності персоналу машинобудівних підприємств.
10	Тема 10. Стратегічні напрями формування інноваційного розвитку машинобудівних підприємств 1. Інноваційна діяльність машинобудівельних підприємств. 2. Формування новітніх організаційних структур НДДКР у машинобудуванні. 3. Стратегічний контролінг формування сучасних інноваційних кластерів у машинобудуванні.

4.2. План практичних (семінарських, лабораторних, півгрупових) занять

№	План семінарського заняття
1	Тема 1. Сутність та мета інноваційного розвитку машинобудування 1. Стан машинобудування та інноваційної діяльності в Україні. 2. Соціально-економічний зміст інноваційної діяльності. Практичні завдання. Ситуаційне завдання.
2	Тема 2. Державне регулювання інноваційного розвитку підприємств 1. Сутність інноваційного потенціалу. 2. Структура і стадії інноваційних процесів. Практичні завдання. Ситуаційне завдання.
3	Тема 3. Державне регулювання інноваційного розвитку підприємств 1. Державне регулювання як чинник інноваційного розвитку. 2. Принципи формування державної політики підтримки інноваційного розвитку. Практичні завдання. Ситуаційне завдання.
4	Тема 4. Методологічні підходи до формуванню стратегії інноваційного розвитку машинобудівних підприємств 1. Формування стратегії інноваційного розвитку. 2. Методологічний аспект формування стратегії інноваційного розвитку підприємств. Практичні завдання. Ситуаційне завдання.
5	Тема 5. Науково-технологічний потенціал машинобудування 1. Науково-технічний потенціал як складова інноваційного розвитку. 2. Організаційно-економічні передумови підвищення інноваційної активності. Практичні завдання. Ситуаційне завдання.
6	Тема 6. Конкурентоспроможність інноваційного потенціалу 1. Сутність конкурентоспроможності інноваційного потенціалу. 2. Методи оцінки конкурентоспроможності інноваційного потенціалу. Практичні завдання. Ситуаційне завдання.
7	Тема 7. Організаційно-економічні передумови підвищення інноваційної активності 1. Організаційні умови підвищення інноваційної активності. 2. Інноваційна активність галузевої науки. Практичні завдання. Ситуаційне завдання.
8	Тема 8. Сучасний стан та реалізація державної інноваційної політики 1. Методи державного регулювання інноваційної діяльності.

	2. Забезпечення реалізації державної інноваційної політики. Практичні завдання. Ситуаційне завдання.
9	Тема 9. Розвиток мотиваційних важелів персоналу 1. Стан мотиваційної активності персоналу. 2. Розвиток інноваційної активності персоналу машинобудівних підприємств. Практичні завдання. Ситуаційне завдання.
10	Тема 10. Стратегічні напрями формування інноваційного розвитку машинобудівних підприємств 1. Інноваційна діяльність машинобудівельних підприємств. 2. Формування новітніх організаційних структур НДДКР у машинобудуванні. 3. Стратегічний контролінг формування сучасних інноваційних кластерів у машинобудуванні. Практичні завдання. Ситуаційне завдання.

4.3. Матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу

Матеріально-технічне забезпечення: проекційне мультимедійне обладнання (проектор, екран, ноутбук/комп'ютер); Доступ до мережі Internet, точка доступу Wi-Fi; OS: Windows, Android, iOS; Browsers: Chrome / Opera / Mozilla Firefox / MS Edge; Програмне забезпечення: Word, Excel, PowerPoint; Skype, Zoom, Google Meet; Система електронного навчання Moodle 3.9

В цілому, для більш якісного викладання лекційного матеріалу та зручного проведення семінарських занять аудиторії мають бути забезпечені мультимедійним обладнанням, для передачі різних форм інформації (текстової, графічної, аудіо- і відеоформ).

5. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Перелік питань на екзамен

1. Стан машинобудування в Україні.
2. Технологічні уклади в світі.
3. Соціально-економічний зміст інноваційної діяльності.
4. Теорія економічного зростання.
5. Третій технологічний уклад в Україні.
6. Четвертий технологічний уклад в Україні.
7. П'ятий технологічний уклад в Україні.
8. Шостий технологічний уклад в Україні.
9. Сутність інноваційного потенціалу.
10. Особливості інноваційного потенціалу в машинобудуванні.
11. Структура інноваційних процесів на етапі становлення постіндустріального

суспільства.

12. Стадія інноваційних процесів на етапі становлення постіндустріального суспільства .
13. Фундаментальні дослідження.
14. Прикладні дослідження в машинобудуванні.
15. Дослідно-конструкторські розробки.
16. Дослідно-експериментальні розробки.
17. Організаційна-економічна робота.
18. Масове виробництво нових товарів.
19. Життєвий цикл інновацій.
20. Створення новизни та її поширення.
21. Дифузія нововведення.
22. Управлінський потенціал в структурі інноваційної діяльності.
23. Ефективність інноваційної діяльності.
24. Інноваційність як засіб забезпечення конкурентних переваг в машинобудуванні.
25. Лідерство в розробці нової продукції.
26. Лідерство в розробці НДДКР.
27. Лідерство в розробці технологій.
28. Технологічна новизна.
29. Перенавчання і перекваліфікація персоналу.
30. Купівля патентів, ліцензій, ноу-хау.
31. Трансформер технологій.
32. Міжформові альянси.
33. Дослідницькі асоціації.
34. Злиття і поглинання фірм.
35. Конкурсний набір персоналу зі сторони.
36. Державне регулювання інноваційного розвитку.
37. Регіональний інноваційний фонд.
38. Державна політика підтримки інноваційного розвитку.
39. Наукове-технологічний потенціал машинобудування.
40. Конкурентоспроможність інноваційного потенціалу.

Приклад екзаменаційного білету

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий)

Спеціальність: 076 Підприємництво та торгівля

Семестр IV

Навчальна дисципліна **Потенціал інноваційного розвитку машинобудівних підприємств**

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 0

1. Лідерство в розробці технологій.
2. Наукове-технологічний потенціал машинобудування.

Затверджено на засіданні кафедри обліку і аудиту. Протокол № ____ від ____ 2025 р.

Завідувач кафедри

Обліку і аудиту

Великий Ю.В.

Екзаменатор

Великий Ю.В.

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Вид робіт	Максимальна кількість балів
1. Підготовка до 10 семінарських занять за лекційним матеріалом прийняття участі у дискусіях та обговореннях на семінарських заняттях (10 семінарських занять * 2 бал)	20
2. Розв'язання практичних та вирішення ситуаційних завдань на семінарських заняттях (10 семінарських занять * 2 бал)	20
3. Підготовка питань для самостійного опрацювання (5 питань * 4 бали)	20
Екзамен	40
у тому числі:	
1-е питання екзаменаційного білету	20
2-е питання екзаменаційного білету	20
Разом	100

Об'єктом оцінювання навчальних досягнень аспірантів є знання, уміння та навички, досвід творчої діяльності, емоційно-ціннісного ставлення до навколишньої дійсності.

Оцінювання роботи аспірантів протягом семестру здійснюється відповідно до «Положення про систему рейтингової оцінки ЧНУ імені Петра Могили» під час проведення заходів поточного та підсумкового контролю за рівнем засвоєння ними знань з дисципліни, що викладається. Механізми поточного і підсумкового контролю працюють у напрямках створення необхідної мотивації:

- поточний контроль створює мотив до постійної систематичної самостійної творчої праці,
- вихідний контроль створює стимули до отримання знань, формує відповідальність за кінцевий результат.

Поточний контроль знань аспірантів протягом одного семестру включає оцінку за роботу на практичних заняттях та самостійну роботу.

Контрольні заходи включають поточний і підсумковий контроль. Перевірка та оцінювання знань аспірантів проводиться у таких формах:

1. Оцінювання знань аспіранта під час семінарських занять.
2. Підготовка питань для самостійного опрацювання.
3. Проведення поточного контролю.
4. Проведення іспиту.

Оцінювання знань аспірантів під час семінарських, практичних занять має на меті перевірку рівня підготовленості аспіранта до виконання конкретної роботи.

Об'єктами поточного контролю є:

- а) систематичність, активність та результативність роботи протягом семестру над вивченням програмного матеріалу навчальної дисципліни; відвідування занять;
- б) рівень підготовки до семінарських занять;
- в) володіння знань предметної області при проведенні відповідних розрахунків.

При оцінюванні практичних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то оцінка буде знижена.

Оцінювання знань аспіранта під час семінарських занять

Аспірант здійснює підготовку до семінарських занять за лекційним матеріалом, виконує завдання на семінарських заняттях. Кожне семінарське заняття оцінюється у 2 бали.

Поточний контроль знань аспірантів протягом одного семестру включає оцінку за роботу на семінарських заняттях та самостійну роботу.

Критерії поточної оцінки знань аспірантів

Критерії оцінки	
Підготовка до 10 семінарських занять за лекційним матеріалом прийняття участі у дискусіях та обговореннях на семінарських заняттях	
2	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу.
0	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Критерії оцінки питань для самостійного опрацювання	
4	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань.
3	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.
2	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.
1	Слабо володіє навчальним матеріалом частково викладає його зміст, без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.
0	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Розв'язання практичних та вирішення ситуаційних завдань на семінарських заняттях	
2	Розв'язав практичні та вирішив ситуаційні завдання в аудиторії
0	Не розв'язав задачі практичні та вирішив ситуаційні завдання в аудиторії

Розв'язання практичних та вирішення ситуаційних завдань на семінарських заняттях	
2	Розв'язав практичні та вирішив ситуаційні завдання в аудиторії
0	Не розв'язав задачі практичні та вирішив ситуаційні завдання в аудиторії

Проведення підсумкового контролю знань. Результатом вивчення дисципліни виступає екзамен. Умовою допуску до підсумкового контролю знань є позитивні оцінки з поточного контролю знань, Контроль знань аспірантів здійснюється за 100-бальною шкалою. Максимальну кількість балів, яку може отримати аспірант протягом семестру становить 60 балів. На екзамен відповідно відводиться максимальна кількість балів – 40 балів.

11-20	Здобувач отримує, якщо він засвоїв основні поняття і категорії; вільно оперує необхідним науковим матеріалом; може самостійно аналізувати фактичний та науковий матеріал і робити узагальнення; може проаналізувати теорії, погляди, факти, що відображені в літературі; вільно володіє матеріалами; дає обґрунтовані відповіді на всі питання.
0-10	Здобувач отримує, якщо він засвоїв поняття і категорії нечітко, не послідовно; відчувається недолік знання наукового і фактичного матеріалу; може переказати учбовий матеріал з елементами практичного аналізу; відповіді на запитання дає не повні, допускає вагомі помилки.

Рекомендовані джерела інформації

7.1. Основні

1. Великий Ю. В. Потенціал інноваційного розвитку машинобудівних підприємств України: теорія, методологія та практика державного регулювання. Монографія. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2022. 488 с.
2. Великий Ю. В. Організація регіонального технопарку в післявоєнний період (на основі зарубіжного досвіду). *Ефективна економіка*. 2023. №5. <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.5.7>
3. Великий Ю. В. Теоретичні підходи щодо посилення мотивації інноваційного розвитку машинобудівного підприємства. *Ефективна економіка*. 2024. № 4. <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.4.1>

4. Великий Ю. В. Управління кадровою складовою інноваційного розвитку машинобудівних підприємств. *Ефективна економіка*. 2023. №4. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.4.4>
5. Хоменко Н. Теоретико-методичні підходи щодо організаційно-економічного механізму розвитку інноваційного потенціалу підприємств автомобільного транспорту. *Міжнародний науковий журнал менеджменту, економіки та фінансів*. 2022. Т. 1. № 3. <https://isg-journal.com/isjmef/article/view/58>

7.2 Додаткові

6. Сакун Л., Веденіна Ю., Сухомлин Л., Цимбал О. Формування стратегії антикризового управління на підприємствах машинобудування в умовах змін. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2021. № 298(5(2)). С. 35-40. [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2021-298-5\(2\)-5](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2021-298-5(2)-5)
7. Секірож Я. В. Стійкий розвиток машинобудівних підприємств: вплив цільових параметрів ризику на інноваційне забезпечення. *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2020. Вип. 12. DOI: 10.26565/2310-9513-2020-12-20
8. Секірож Я.В. Науково-методичні аспекти оцінки стійкого розвитку машинобудівних підприємств як інструмент корегування управлінської діяльності в стратегічному ракурсі. *Проблеми економіки*. 2020. № 4 (46). DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-4-224-230>
9. Соколова Л.В., Стойка О.В. Сучасний стан машинобудування України та тенденції його розвитку за умов незбалансованої економіки. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.11.5>.
10. Целікова А. С., Місько Є. М. Сучасний стан та проблеми розвитку машинобудівних підприємств України. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. № 2. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-2-39>